

IZVJEŠTAJ O OCJENI DOKTORSKE DISERTACIJE¹

OPŠTI PODACI I KONTAKT DOKTORANTA

Titula, ime i prezime doktoranta:	Msc. Amela Muratović
Departman:	Pedagoško-psihološke nauke
Studijski program:	Pedagogija
Broj indeksa doktoranta:	
Naslov predložene teme	<i>Jezik i pismo pisanja rada:</i>
	<i>Bosanski / Srpski</i>
	<i>Engleski</i>
Nastanak i razvoj predškolske ustanove „Reuda“ i njen doprinos vaspitno-obrazovnom sistemu u Sandžaku	
Naučna oblast prijavljene teme:	Pedagogija

MENTOR

	Titula, ime i prezime:	Ustanova, država:	E-mail:
Mentor:	Prof.dr. Vesna Srdić, vanredni profesor	<i>Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru</i> , Departman za pedagoško – psihološke nauke, Republika Srbija	suzvesna@gmail.com
Ostali članovi komisije za ocjenu disertacije:	Titula, ime i prezime	Ustanova, država:	E-mail:
	1. Prof.dr Elma Elfić Zukorlić, vanredni profesor	<i>Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru</i> , Departman za ekonomske nauke, Republika Srbija	
	2. Prof.dr Vlasta Lipovac, vanredni profesor	<i>Univerzitet Educons</i> , Sremska Kamenica, Učiteljski fakultet, Republika Srbija	vlastasucevic@gmail.com
Broj i datum sjednice Naučno-nastavnog vijeća u okviru koje je formirana Komisija za ocjenu			
Broj i datum sjednice Senata u okviru koje je formirana Komisija za ocjenu			

¹ Molimo Vas da nazovete fajl ovako: Ocjena – Prezime Ime doktoranda.doc
 Ispunjeni obrazac pošaljete u elektronskom i štampanom obliku Centru za doktorske studije.

Ocjena doktorske disertacije
(ocjena mora sadržati izvorni naučni doprinos)

Doktorska disertacija kandidata Msc. Amele Muratović izložena je na 325 stranica u okviru sledećih celina:

TEORIJSKI PRISTUP PROBLEMU PROUČAVANJA 1. UVODNA RAZMATRANJA; 1.1. Aktuelnost i značaj problema istraživanja. 2. RAZVOJ IDEJE O PREDŠKOLSKOM VASPITANJU I OBRAZOVANJU I PRVE INICIJATIVE. 3. SISTEM PREDŠKOLSKOG VASPITANJA FRIDRIHA FREBELA I MARIJE MONTESORI KAO VODEĆIH KONCEPCIJA. 3.1. Frebelova koncepcija. 3.2. Koncepcija Marije Montessori. 4. KULTURNO – PROSVETNE PRILIKE KAO HISTORIJSKO PEDAGOŠKI KONTEKST NASTANKA, RAZVOJA I RADA PREDŠKOLSKIH USTANOVA NA TERITORIJI SRBIJE. 4.1. Zbirka cjelokupnog rada u „Srpskom vjeroispovjednom zabavištu za porodice, zabavišta i zabavilje, „Školski odjek“, Novi Sad, 1904 – 1905. 5. OSNOVNE KARAKTERISTIKE PROGRAMA ZA PREDŠKOLSKO VASPITANJE I OBRAZOVANJE ZA PERIOD OD OSNIVANJA PRVIH PREDŠKOLSKIH USTANOVA DO PRVOG SVJETSKOG RATA. 6. HISTORIJSKO – PEDAGOŠKI KONTEKST RADA ZABAVIŠTA ZA PERIOD IZMEĐU PRVOG I DRUGOG SVJETSKOG RATA. 7. HISTORIJSKO – PEDAGOŠKI KONTEKST RADA ZABAVIŠTA ZA PERIOD OD 1945. DO 1958. GODINE. 8. RAZVOJ PEDAGOŠKOG DELOVANJA U VREMENU IZMEĐU 1959. I 1968. GODINE. 9. HISTORIJSKO – PEDAGOŠKI KONTEKST ZA PERIOD OD 1969. DO 1995. GODINE. 9.1. Program vaspitno - obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi / 1969. (Zavod za osnovno obrazovanje i obrazovanje nastavnika SR Srbije, “Naučna knjiga”, Beograd, 1970.). 9.2. Program vaspitno – obrazovne djelatnosti u ustanovama za predškolsko vaspitanje i obrazovanje u SAPV / 1975. (Pedagoški institut Vojvodine: Predškolsko vaspitanje u SAP Vojvodini, PZZIU, Novi Sad, 1975.). 10. HISTORIJSKO – PEDAGOŠKI KONTEKST ZA PERIOD OD 1996. GODINE DO DANAS. 10.1. Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja djece uzrasta od tri do sedam godina, «Prosvetni pregled», Beograd, 1996. godine. 10.1.1. *Polazišta programa prema modelu A.* 10.1.2. *Predškolsko vaspitanje i obrazovanje i njegove funkcije prema modelu B.* 10.1.3. *Uloga vaspitača u organizaciji vaspitno – obrazovnog procesa (prema Modelu A i Modelu B).* 10.1.4. *Programiranje, planiranje i evaluacija vaspitno – obrazovnog rada (prema Modelu A i Modelu B).* 11. KULTURNO – PROSVJETNE PRILIKE I ŽIVOT MUSLIMANA – BOŠNJAKA SANDŽAKA OD ODLASKA TURAKA PA DO POČETKA DRUGOG SVJETSKOG RATA. 11.1. Sibjan-mektebi u Sandžaku. 11.1.1. *Zabrana rada sibjan-mekteba.* 11.1.2. *Reforma sibjan-mekteba.* 12. TERMINOLOŠKE ODREDNICE ISLAMSKE PEDAGOGIJE I RELIGIJE. 12.1.

Odnos islamske pedagogije i religije. 12.2. Religija kao urodjena potreba. 12.3. Uticaj religije na život društva. 13. PEDAGOGIJA U ISLAMU. 13.1. Muhamed s.a.w.s. kao najbolji pedagog. 13.1.1. Snaga Muhammedovog a.s.w.s. javnog diskursa. 13.2. Postupnost u odgoju djece. 13.3. Davanje primjera. 13.4. Usmjeravanje djece. 14. ISLAM I OBRAZOVANJE. 14.1. Hadisi o znanju i obrazovanju. 14.2. U islamu obrazovanje je općenitiji pojam od odgoja. 15. STANJE ISLAMSKE PEDAGOGIJE DANAS. 15.1. Metode primjene sukladne njenom poimanju. 15.2. Faktori uspjeha u oblastima islamske pedagogije 15.3. Ciljevi aktivnosti islamske pedagogije u odgojno-obrazovnim fazama. 16. KONCEPCIJA PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U ISLAMSKIM PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA. 16.1. Programski okvir. 16.2. Cilj, uloga i značaj mektebske pouke. 16.3. Zadaci mektebske pouke. 16.4. Očekivani opći odgojno-obrazovni ishodi/postignuća mektebske pouke. 16.5. Posebni zadaci predškolskog odgoja. 17. PREDŠKOLSKA USTANOVA "REUDA" MEŠIHATA ISLAMSKE ZAJEDNICE U SRBIJI, NA PODRUČJU SANDŽAKA. 17.1. Kratak osvrt na formalno-pravni položaj osnivača predškolske ustanove Reuda, Islamske zajednice, kao i na opravdanost osnivanja ove važne vaspitno-odgojne ustanove. 17.1.1. Islamska zajednica u bivšoj Jugoslaviji. 17.1.2. Formiranje Mešihata IZ-e Sandžaka. 17.1.3. Izbor organa IZ-e Sandžaka. 17.1.4. Država ne priznaje Mešihat- priznaje samo Odbore. 17.1.5. Pritisak lokalnih političkih organizacija na rad Islamske zajednice, posebno na obrazovne ustanove. 17.2. Osnivanje predškolske ustanove Reuda. 17.2.1. Opštinske vlasti naredile rušenje objekta vrtića Reuda. 17.3. Izvještaji o radu predškolske ustanove Reuda kao historijska potvrda osnovanosti potrebe za ustanovom ovakvog tipa. 17.3.1. Izvještaj o radu dječijeg mekteba o radu dječijeg mekteba „Reuda“ i „Wildan“ za 2005. godinu. 17.3.2. Reuda je uspješno prebrodila i brutalni pokušaj agresije na islamsku zajednicu o čemu svjedoči i izvještaj za 2007/08 godinu. 17.3.3. Bitka za Altun alem džamiju. 17.3.4. Pismo muftije novosadskog direktoru policije Miloradu Veljoviću. 17.4. Izvještaj o radu predškolske ustanove „Reuda“ za školsku 2007/2008. godinu. 17.5. Osnivanje Jaslica pri dječjem vrtiću „Reuda“. 17.6. Predškolska ustanova „Reuda“ i mekteb „Wildan“ u 2010. godini su nastavili sa uspješnim radom. 17.7. Izvještaj o radu iz 2018. godine. 17.8. Predškolske ustanove „Reuda“: Cilj. 17.9. Predškolske ustanove „Reuda“: Zadaci. 18. ORGANIZACIJA ŽIVOTA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI. 18.1. Uređenost i struktuiranje prostora. 18.2. Prostorni i tehnički uslovi u Predškolskoj ustanovi (mektebi, vrtići) „Reuda“. 18.3. Predškolska ustanova „Reuda“: ishrana djece. 18.4. Predškolska ustanova „Reuda“: Prijevoz djece. 18.5. Predškolska ustanova kao produžetak obiteljskog odgoja i mjesto socijalizacije djece. 18.6. Specifični programski sadržaji Predškolske ustanove „Reuda“. 18.6.1. Aktivnosti sa vjerskim sadržajima. AKTIVNOSTI DECE U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI „REUDA“. 19.1. Radna

aktivnost djece predškolskog uzrasta. 19.2. Usmjerene aktivnosti. 19.3. Slobodne aktivnosti po dečjem izboru. 19.3.1. *Uloga odgajatelja u slobodnim aktivnostima*. 19.4. Program stručnog usavršavanja. 20. PRIMENA IGRE U RADU SA DJECOM PREDŠKOLSKOG UZRASTA. 20.1. Pedagoški teoretičari o igri. 20.2. Značaj igre u dječijem razvoju. 20.3. Razvoj aktivnosti djeteta u igri. 20.3.1. *Igra razvoja govora*. 20.4. Vrste igara. 20.4.1. *Funkcionalne igre*. 20.4.2. *Igre mašte ili igre uloga*. 20.4.3. *Igre sa gotovim pravilima*. 20.4.4. *Konstruktorske igre*. 20.4.5. *Igrolike aktivnosti*. 20.5. Prednosti učenja kroz igru. 21. PROGRAM ODGOJNOG RADA SA DJECOM OD JEDNE DO TRI GODINE U VRTIĆU (MEKTEBU) „REUDA“. Odlike djece u dobi između tri i četiri godine. 22. PREDŠKOLSKA USTANOVA - PPP: VASPITANJE DJECE U PRIPREMNIM PREDŠKOLSKIM PROGRAMIMA. 23. PRIPREMANJE DJECE ZA CELOŽIVOTNO UČENJE. 24. SARADNJA SA PORODICOM U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI“ REUDA“. 24.1. Institucionalno (vrtići) i porodično (roditelji) vaspitanje. 24.2. Uloga vaspitača u saradnji sa roditeljima. 24.3. Roditelj. 24.3.1. *Roditelji - stilovi roditeljskog vođenja*. 24.4. Principi i metode u radu sa roditeljima. 24.4.1. *Roditeljski sastanci u predškolskoj ustanovi*. 25. RODITELJI (PORODICA) I PREDŠKOLSKE USTANOVE (JASLICE, VRTIĆ, PPP). 26. SARADNJA PREDŠKOLSKE USTANOVE I ŠKOLE. 27. OBILJEŽJA MODERNOG SISTEMA PREDŠKOLSKOG VASPITANJA I OBRAZOVANJA. 27.1. Sličnosti i razlike A i B modela. 27.2. Nove uloge vaspitača.

4

EMPIRIJSKI DIO - METODOLOŠKI PRISTUP PROBLEMU PROUČAVANJA 1. 1. PREDMET ISTRAŽIVANJA. 2. CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA. 3. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA. 4. POSTUPAK (DIZAJN) ISTRAŽIVANJA. 4.1. Karakter istraživanja i nacrt varijabli. 4.2. Metode istraživanja. 4.3. Tehnike i instrumenti istraživanja. 4.3.1. *Izrada i primena instrumenata – upitnika i skala procene*. 4.3.2. *Metrijske karakteristike upitnika zadovoljstva učitelja prvih razreda pripremljenošću djece za polazak u školu*. 4.3.2.1. *Dimenzionalnost upitnika za procenu zadovoljstva učitelja pripremljenošću djece za polazak u školu*. 4.3.2.2. *Pouzdanost upitnika za procenu zadovoljstva učitelja pripremljenošću dece za polazak u školu*. 4.3.3. *Metrijske karakteristike upitnika zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“*. 4.3.3.1. *Dimenzionalnost upitnika za procenu zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“*. 4.3.3.2. *Pouzdanost upitnika za procenu zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“*. 5. ORGANIZACIJA I TOK ISTRAŽIVANJA. 6. UZORAK ISTRAŽIVANJA. 6.1. Struktura uzorka roditelja. 6.1.1. *Prosječna starost roditelja na uzorku*. 6.1.2. *Struktura uzorka roditelja prema obrazovanju majke*. 6.1.3. *Struktura uzorka roditelja prema obrazovanju oca*. 6.1.4. *Struktura uzorka roditelja prema broju*

djece u porodici.6.1.5.Struktura uzorka roditelja prema broju djece koja su pohađjala vrtić „Reuda“.

6.2. Struktura uzorka učitelja. 6.2.1 Struktura uzorka prema mjestu škole u kojoj učitelji rade.6.2.2. Struktura uzorka učitelja prema polnoj pripadnosti. 6.2.3. Struktura uzorka učitelja prema dužini radnog staža. 6.3. Struktura uzorka vaspitača.6.3.1. Struktura uzorka vaspitača prema polnoj pripadnosti.6.3.2. Struktura uzorka vaspitača prema dužini radnog staža. 6.4. Relacije pojedinačnih skupova.6.4.1. Polna struktura uzorka učitelja i vaspitača. 7. STATISTIČKA OBRADA PODATAKA. 8. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA. 8.1. Stav roditelja prema radu ustanove i saradnji ustanove sa roditeljima. 8.1.1. Deskriptivni pokazatelji ajtema na skali: Zadovoljstvo roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“.

8.1.2. Deskriptivni pokazatelji ukupnog zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“.

8.2. Razlike u zadovoljstvu roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“ s obzirom na sociodemografske varijable. 8.2.1. Razlika na ajtemima skale procene zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“, s obzirom na stepen obrazovanja majke. 8.2.2. Razlika u zadovoljstvu roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“, s obzirom na stepen obrazovanja majke. 8.2.3. Razlika na ajtemima skale procene zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“, s obzirom na stepen obrazovanja oca. 8.2.4. Razlika u zadovoljstvu roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“, s obzirom na stepen obrazovanja oca. 8.2.5. Razlika na ajtemima skale procene zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“, s obzirom na broj djece u porodici. 8.2.6. Razlika u zadovoljstvu roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“, s obzirom na broj djece u porodici. 8.2.7. Razlika na ajtemima skale procene zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“, s obzirom na broj djece koja su pohađjala ovaj vrtić. 8.2.8. Razlika u zadovoljstvu roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“, s obzirom na broj djece koja su pohađjala ovaj vrtić. 8.2.9. Povezanost skora na ajtemima skale procene zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“ i starosti roditelja.8.2.10. Povezanost zadovoljstva roditelja radom i saradnjom sa predškolskom ustanovom „REUDA“ sa starošću roditelja. 8.3. Ocjena uspješnosti realizacije plana i programa u predškolskoj ustanovi „REUDA“ od strane učitelja. 8.3.1. Deskriptivni pokazatelji ajtema na skali: Procena zadovoljstva učitelja pripremljenošću djece za polazak u školu. 8.3.2. Deskriptivni pokazatelji ukupnog zadovoljstva učitelja pripremljenošću djece za polazak u školu. 8.3.3. Razlike u zadovoljstvu učitelja pripremljenošću djece za polazak u školu, s obzirom na sociodemografske varijable. 8.3.4. Razlika na ajtemima skale procene zadovoljstva učitelja pripremljenošću djece za polazak u školi, s obzirom na područje rada škole u kojoj učitelji rade. 8.3.5. Razlika u zadovoljstvu učitelja pripremljenošću djece

za polazak u školi, s obzirom na područje rada škole u kojoj učitelji rade. 8.3.6. Razlika na ajtemima skale procene zadovoljstva učitelja pripremljenošću djece za polazak u školi, s obzirom na pol učitelja 8.3.7. Razlika u zadovoljstvu učitelja pripremljenošću djece za polazak u školi, s obzirom na pol učitelja. 8.3.8. Razlika na ajtemima skale procene zadovoljstva učitelja pripremljenošću djece za polazak u školi, s obzirom na radni staž učitelja. 8.3.9. Razlika u zadovoljstvu učitelja pripremljenošću djece za polazak u školi, s obzirom na radni staž učitelja. 8.4. Stavovi vaspitača o ključnim oblastima rada vrtića „Reuda“. 8.5. Razlike u stavovima vaspitača s obzirom na sociodemografske varijable. 8.5.1. Radno iskustvo vaspitača. 9. DOKAZANE HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA. 10. ZAVRŠNA RAZMATRANJA I PEDAGOŠKE IMPLIKACIJE. 11. LITERATURA. 12. PRILOZI. 12.1. Anketni upitnik za vaspitače. 12.2. Anketni upitnik za roditelje. 12.3. Anketni upitnik za učitelje prvih razreda osnovne škole.

U okviru navedenih poglavlja prezentovani tekst podeljen je u više podpoglavlja koja su međusobno sadržajno i logički povezana. Rad sadrži 27 poglavlja u okviru teorijskog pristupa temi a empirijski deo sadrži 9 metodoloških celina sa detaljnim pregledom ispitivanih varijabli istraživanja, 7 (sedam) grafikona, 73 (sedamdeset i tri) tabele, 19 (devetnaest) slika, 7 (sedam) fotografija i 3 (tri) priloga. Spisak korišćene naše i inostrane literature obuhvata 131 bibliografsku jedinicu i elektronske izvore. U Prilozima su izloženi instrumenti istraživanja i fotografije.

6

VREDNOVANJE POJEDINIH DELOVA DOKTORSKE DISERTACIJE:

Teorijski deo rada posvećen je proučavanju literature o nastanku i razvoju predškolske ustanove REUDA i njenom doprinosu vaspitno-obrazovnom sistemu u Sandžaku. Kandidatkinja u UVODNOM DELU RADA obrazlaže potrebu i mogućnosti da se nastanak i razvoj ustanove identifikuje, analizira, sistematizuje i oceni na temelju čega je izvršena projekcija pojedinačnog istraživanja nastanka i razvoja predškolske ustanove „Reuda“ u Sandžaku. Ukazujući na značaj sagledavanja nastanka i razvoja predškolske ustanove „REUDA“ kandidatkinja operacionalizuje problem istraživanja u formi pitanja - *kako se ustanova razvijala i menjala kroz vreme u odnosu na društveno-ekonomska zbivanja i filozofiju vaspitanja i koliko način rada ustanove obezbeđuje ispunjenost zahteva za postizanje standarda kvaliteta, kao vaspitno – obrazovnog resursa u školskom sistemu Sandžaka?* Odgovori na prvi deo problema proučavanja predstavljeni su u teorijskim razmatranjima a odgovore na pitanja empirijskog karaktera predstavila je analiza i interpretacija podataka prikupljenih istraživanjem. Referentni okvir teorijskog dela rada predstavljaju izvori i zakonska dokumenta kojima se reguliše položaj predškolskog vaspitanja i obrazovanja, programi vaspitno-obrazovnog rada i metodička uputstva za njihovu realizaciju, pedagoška periodika, časopisi, pedagoška literatura, (dela vodećih pedagoga kod nas i u svetu)

udžbenici, priručnici, enciklopedije, monografije i ostali raspoloživi materijali koji se odnose na predškolsko vaspitanje i obrazovanje.

Pokušaj celovitog sagledavanja karakteristika razvoja predškolskog vaspitanja i obrazovanja izvršen je na osnovu analize istorijskih i političkih okolnosti koje su imale direktan uticaj na razvoj i rad predškolske ustanove „REUDA“. Deo rada koji se odnosi na predstavljanje razvoja predškolstva u Srbiji predstavlja određeni nivo istorijske opštosti ukazujući na zakonitosti razvijanja predškolskih ustanova čemu je kandidatkinja posvetila dužnu pažnju, a deo rada koji odslikava specifičnosti uslova u mnoštvu društveno političkih kontroverzi, osujećivanih nastojanja utemeljenja institucionalnog obrazovno – vaspitnog i verskog odgoja pripadnika bošnjačke nacionalnosti u Sandžaku nesumnjivo je predstavljao težak i odgovoran zadatak u tumačenju postojećih prilika na način kako to zahteva savremena metodologija prilikom otkrivanja istorijskih istina, odnosno polaznja od većeg broja činjenica do utvrđivanja određenih zakonitosti. **Istorijsko-kulturološki značaj** teme apostrofiran je činjenicom da je predškolsku ustanovu „REUDA“ 1998. godine osnovao Mešihat IZ-e Sandžaka i kao takva punih 20 godina realizuje vaspitno -obrazovni proces kroz koji je prošlo nekoliko hiljada polaznika. Ustanova predškolskog obrazovanja „Reuda“ već pune dve decenije uspešno realizuje jedinstven plan i program koji u sebi sadrži sve segmente važne za uspešno realizovanje svih predviđenih ciljeva i zadataka predviđenih zakonima ove države ali i ono što je posebnost ove predškolske ustanove jeste deo programa koji u sebi sadrži određene verske sadržaje. **Društveni značaj** proučavanja prepoznat je u aktu verifikacije od strane države kao „nultog“ razreda sa sertifikatima koji se dobijaju na kraju boravka u vrtiću koji omogućavaju da se bez ikakvih problema i sa veoma kvalitetnim predznanjem nastavi dalje školovanje. Preko koncepcije ove ustanove, ključnih momenata u njenom razvoju, promena koje su pratile ovaj razvoj, kao i društveno-političkih prilika u okruženju, moguće je sagledavati razvoj predškolstva na teritoriji Sandžaka, kom su ljudi zaposleni u njemu bitno doprineli, a doprinose i danas. **Praktični značaj** proučavanja koji proističe iz društvene opravdanosti omogućuje da se, oslanjajući se na sadašnje stanje, sagledaju i istraže ključni problemi koji stoje na putu njenog razvoja ka budućnosti. Da bi se mogle postavljati pedagoške osnove organizacije rada savremene predškolske ustanove mora se postaviti onakva pedagoška osnova organizacije njenog rada kakva će odgovarati društvenom razvoju Sandžaka i Republike Srbije u sadašnjosti, ali i kakve će joj odgovarati vizije budućeg razvoja i biti u mogućnosti da same sebe modifikuju u skladu sa društvenim razvojem. **Pedagoški značaj** proučavanja navedene teme usmjeren je ka organizovanju rada predškolske ustanove na savremenim pedagoškim osnovama koje treba da daju odgovore na sva pitanja postavljena u Strategiji razvoja sistema obrazovanja do 2020. godine među kojima je, kako kandidatkinja ističe, pitanje - *koji su to društveni i pedagoški putevi kojima treba razvijati predškolsku ustanovu da bi ona bila kompetentan deo evropskog prostora*

obrazovanja, privlačna za međunarodnu i versku saradnju i prepoznatljiva u neposrednom okruženju Republike Srbije, na Zapadnom Balkanu odnosno u Jugoistočnoj Evropi?

METODOLOŠKI PRISTUP PROBLEMU PROUČAVANJA obuhvata sve potrebne elemente naučno – istraživačkog projekta. **Predmet istraživanja** je teorijsko i empirijsko proučavanje ključnih oblasti vaspitno – obrazovnog rada i organizacije predškolske ustanove „REUDA“ putem pokazatelja za praćenje i vrednovanje kvaliteta rada i dolaženje do podataka o potrebama i mogućnostima preispitivanja, menjanja i unapređivanja pedagoške prakse predškolske ustanove „REUDA“ kao resursa koji vrši presudan uticaj na sistem školstva u Sandžaku. **Cilj istraživanja** je dolaženje do validnih i relevantnih podataka čijom se kvantitativnom i kvalitativnom analizom pojedinih ključnih oblasti i njihovih pokazatelja može uticati na unapređivanje kvaliteta rada ustanove u cilju obezbeđenja vlastitog sistema kvaliteta. Iz ovako formulisanog cilja proistekli su sledeći zadaci istraživanja:

1. Utvrditi kvalitet planiranja i programiranja života i rada predškolske ustanove „REUDA“
2. Utvrditi koje postupke i vrste aktivnosti vaspitači koriste kada se ostvaruju različiti tipovi aktivnosti u cilju podsticanja svih aspekata razvoja dečije ličnosti u predškolskoj ustanovi „REUDA“
3. Sagledati ispunjenost pedagoških standarda u pogledu optimalnosti prostora predškolske ustanove „REUDA“ kao sredine za učenje i razvoj
4. Utvrditi stepen zadovoljstva roditelja dece koja pohađaju predškolsku ustanovu „REUDA“ načinom rada i ostvarenom saradnjom
5. Utvrditi stepen zadovoljstva učitelja prvih razreda pripremljenošću dece za polazak u školu koja su pohađala predškolsku ustanovu „REUDA“

Definisana je i **osnovna hipoteza** istraživanja :

H : Rad i organizacija predškolske ustanove “REUDA” ispunjava osnovne zahteve u pogledu pedagoške zasnovani, standardizacije vaspitno – obrazovnog procesa i pokazatelja kvaliteta i kao takva vrši pozitivan uticaj na na celokupan razvoj vaspitno – obrazovnog sistema u Sandžaku.

Na osnovu opšte postavljene su i *posebne hipoteze* istraživanja:

H : 1. Pretpostavlja se da je planiranje i programiranje vaspitno – obrazovnog rada usklađeno sa opštim i posebnim standardima kvaliteta u predškolskoj ustanovi „REUDA“.

H : 2. Pretpostavlja se da se kao način aktivnosti i učenja dece u predškolskoj ustanovi „REUDA“ osmišljavaju i kreiraju situacije rešavanja sazajnih problema u toku više vrsta igara i aktivnosti (tradicionalne, dramske, pokretne, didaktičke i sl.)

H : 3. Pretpostavlja se da sredina za učenje i razvoj u predškolskoj ustanovi „REUDA“ zadovoljava pedagoške standarde u pogledu ispunjenosti zahteva fizičke sredine i socijalnih odnosa.

H : 4. Pretpostavlja se da postoji visok stepen zadovoljstva roditelja dece koja pohađaju predškolsku ustanovu „REUDA“ načinom rada i ostvarenom saradnjom

H : 5. Pretpostavlja se da postoji visok stepen zadovoljstva učitelja prvih razreda pripremljenošću dece za polazak u školu koja su pohađala predškolsku ustanovu „REUDA“.

Što se tiče **karaktera istraživanja** realizovano istraživanje je iz grupe terenskih, koje po svojoj suštini pripada neeksperimentalnom istraživačkom nacrtu. Kako terensko istraživanje pokriva veoma široku oblast, za dati slučaj primenjeno je eksplorativno (deskriptivno) terensko istraživanje sa osnovnim ciljem - prostom deskripcijom, kao medijumom za utvrđivanje postojanja konstrukata. Deskriptivna priroda istraživačkog nacrta uputila je kandidatkinju na definisanje atributa **nezavisnih varijabli** kroz sledeće činioce: *sociodemografske* - broj dece u porodici ; status porodice ; *obrazovne* - socio-obrazovni status oca - *operacionalizovan kroz školsku spremu i zanimanje*; socio-obrazovni status majke - *operacionalizovan kroz školsku spremu i zanimanje*; radni staž vaspitača i radni staž učitelja. **Zavisne varijable** predstavljaju pokazatelje procene kvaliteta unutar ključnih oblasti rada: plana i programa rada, igara i aktivnosti, sredine za učenje i razvoj, interakcijskih pokazatelja kao i zadovoljstva učitelja prvih razreda pripremljenošću dece za polazak u školu koja su pohađala predškolsku ustanovu „REUDA“. Izbor **metoda istraživanja** je uslovljen ekstenzitetom i intenzitetom predmeta istraživanja, ciljem i zadacima istraživanja, te izvorima teorijskog i empirijskog saznanja. Značaj i vrsta ovog istraživanja uslovlili su korišćenje više različitih istraživačkih metoda. Za potrebe ovog pedagoškog istraživanja kandidatkinja je koristila metod teorijske analize, deskriptivnu metodu i Sarvey metod. Navedene metode imaju podjednako značenje za ovo istraživanje. Njihovom primenom olakšalo se prihvatanje ili odbacivanje postavljenih hipoteza. U okviru primene prethodno navedenih metoda u toku ovog istraživanja kandidatkinja je koristila i odgovarajuće **tehnike istraživanja** – *anketiranje* i skaliranje kojima su prikupljene procene vaspitača, roditelja i učitelja o ispitivanim pedagoškim pojavama i *analizu pedagoške dokumentacije* , s ciljem prikupljanja podataka relevantnih za rasvetljavanje dosadašnjih teorijskih i empirijskih saznanja

vezanih za analizu teorijskog okvira. **Uzorak istraživanja** obuhvatio je 145 ispitanika, od čega 53 vaspitača, 46 roditelja i 46 učitelja prvih razreda osnovnih škola u koje dolaze deca koja su pohađala predškolsku ustanovu „REUDA“. Za statističku obradu podataka prilikom izrade ove disertacije korišćen je paket IBM SPSS Statistics 24.0. Analiza podataka je obuhvatila metode deskriptivne i inferencijalne statistike. Numerička obeležja su prikazana putem srednjih vrednosti (aritmetička vrednost) i mera varijabiliteta (standardna devijacija). Atributivna obeležja su prikazana korišćenjem frekvencija i procenata. Za univarijantnu analizu je upotrebljena primena Hi kvadrat testa (χ^2) za atributivna obeležja, a za numerička obeležja je se korišćen Studentov t-test i jednosmerna analiza varijanse (ANOVA). Za dokazivanje korelacije između varijabli korišćen je Pirsonov test korelacije. Za ispitivanje dimenzionalnosti skala procene korišćena je Faktorska analiza, a za rotaciju izabrana je Varimax rotacija. Statistički značajnim je smatrana vrednost nivoa značajnosti $p < 0,05$.

Analiza rezultata istraživanja i njihova interpretacija, vršena je u cilju ukazivanja na diskriminativno dejstvo nezavisnih na zavisnu varijablu, odnosno njihove povezanosti kao šireg pojma koji određuje odnos između primenjenih varijabli. Dokazane hipoteze istraživanja kandidatkinja je izložila u okviru tumačenja potvrđenosti ili odbačenosti posebnih hipoteza postavljenih na početku istraživanja a završna razmatranja obuhvatila su šira tumačenja dokazanih hipoteza istraživanja kao i pedagoške implikacije. Vrlo eksplicitno su naglašene perspektive daljih proučavanja i nove polazne osnove metodološkog ishodišta u pogledu definisanja sistema standarda i kvaliteta predškolske ustanove „REUDA“ i njenog uticaja na cjelokupan razvoj vaspitno – obrazovnog sistema u Sandžaku.

Mišljenje i prijedlog:

Na osnovu pregleda i analize doktorske disertacije kandidata Msc. Amele Muratović, Komisija ocenjuje da je doktorska disertacija napisana u skladu sa obrazloženjem navedenim u prijavi teme i da sadrži sve bitne elemente. Metodološki okvir istraživanja je precizno i jasno postavljen. Prilikom obrade dobijenih podataka korišćeni su adekvatni statistički postupci, a kvantitativna i kvalitativna analiza i interpretacija dobijenih rezultata istraživanja je valjano naučno utemeljena. Zaključci proučavanja su argumentovani i odmereni. U obavljenim analizama ispoljen je zadovoljavajući nivo istraživačke kreativnosti i inventivnosti, kao i sposobnosti izdvajanja onoga što je relevantno za postavljene probleme istraživanja. Takođe, kandidat jasno i precizno izlaže svoje stavove i pokazuje konstantnu istraživačku otvorenost za nove probleme. U tom smislu, Komisija je saglasna u oceni da dobijeni rezultati istraživanja, pored toga što daju značajan doprinos u proučavanju navedenog

problema imaju i veliki praktični značaj jer pružaju okvir, kako za usavršavanje obrazovne-vaspitne prakse, tako i za usmeravanje pažnje na obrazovno-vaspitne potencijale koji mogu u značajnoj meri delovati na osnaživanje vaspitačkog kadra u predškolskoj ustanovi "REUDA". U skladu sa navedenim, Komisija ocenjuje da rad kandidatkinje Msc. Amele Muratović predstavlja značajan prilog teoriji i praksi obrazovanja, kao i podsticaj i izvor novih i daljih proučavanja. Podrazumeva se da u obradi teme ima pitanja koja zahtevaju potpunije razjašnjenje, o čemu će biti više reči prilikom usmene odbrane.

Na osnovu svega izloženog Komisija ocenjuje da doktorska disertacija Msc. Amele Muratović ispunjava sve uslove koji se ovoj vrsti rada postavljaju i sa zadovoljstvom predlaže Senatu Internacionalnog Univerziteta u Novom Pazaru da se doktorska disertacija prihvati, a kandidatu odobri usmena odbrana.

Predlažemo Senatu Univerziteta u Novom Pazaru da u dogovoru sa doktorantom, članovima komisije i Centrom za doktorske studije utvrdi mesto i datum (dan i čas) javne odbrane, a u skladu sa zakonom i normativnim aktima Univerziteta u Novom Pazaru.

Izdvojeno mišljenje (samo ako neko od članova Komisije za ocjenu teme ima izdvojeno mišljenje)

Potpis

(ime i prezime člana komisije)

NAPOMENA (po potrebi):

	Titula, ime i prezime, ustanova, država:	Potpis:
Komisija za ocjenu doktorske disertacije	1. (predsjednik Komisije) Prof.dr Elma Elfić Zukorlić, vanredni profesor, Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru, Republika Srbija	
	2. (mentor) Prof.dr Vesna Srdić, Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru, Republika Srbija	
	3. (član Komisije) Prof.dr Vlasta Lipovac, Univerzitet Educons, Sremska Kamenica, Učiteljski fakultet, Republika Srbija	

U Novom Pazaru, 15.05..2019. godine